

racionalitás

VS

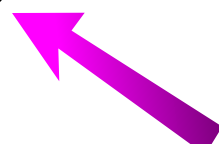
kreativitás

szalay miklós

Rationality

and

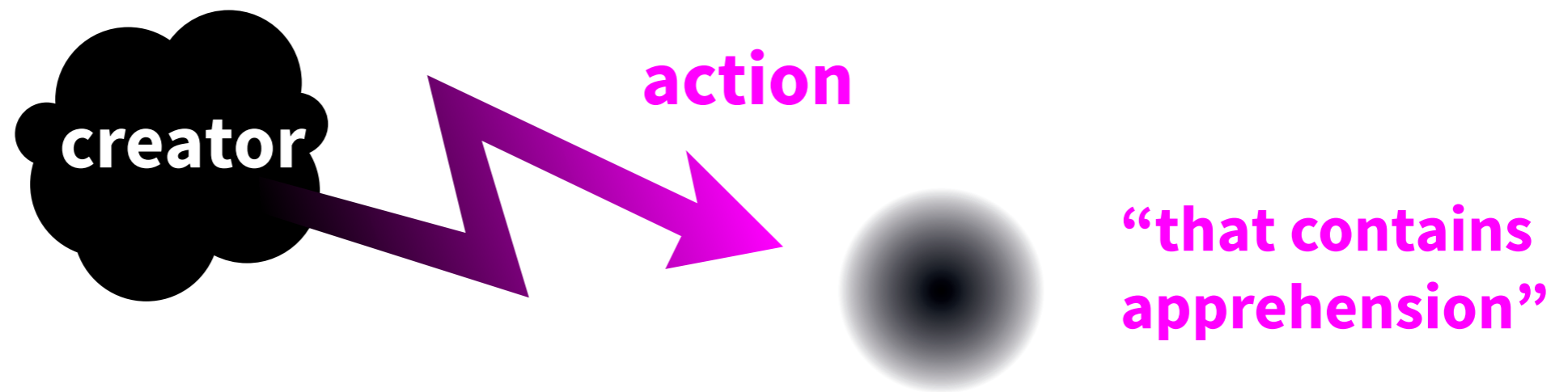
Creativity

A cím kiírásával van egy kis probléma... közhelyes kérdések, már az elején: az-e a Racionális, ami egy keret, és meg kell tölteni valamilyen tartalommal, a kreativitás pedig az-e, ami mindig meglepőbb annál, mint amire számítok? Vagy fordítva: épp a racionalitáshoz kell kreatívnak lenni, a keret megfelelő el-

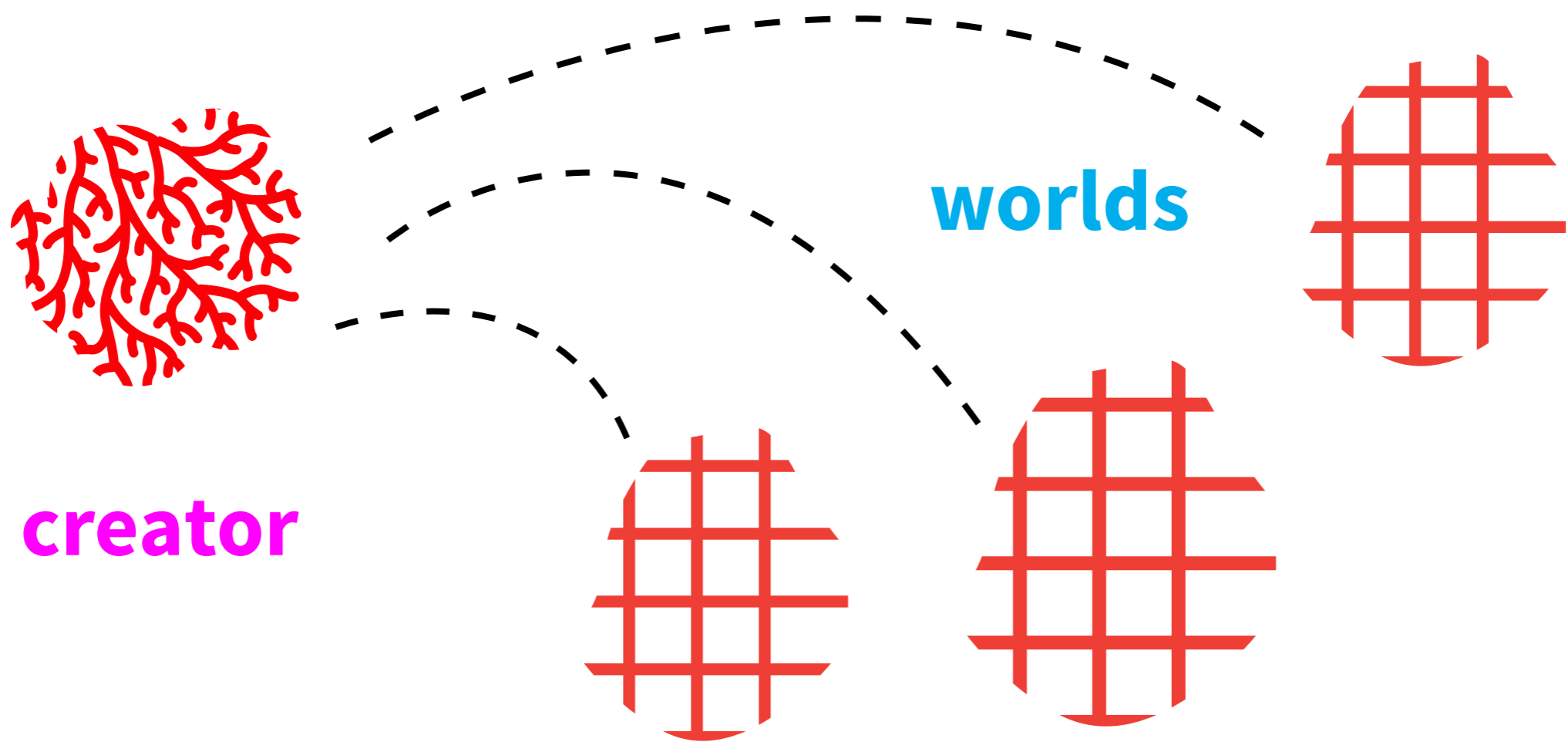
helyezéséhez, a vonatkoztatási pontok, referenciák kialakításához, a kreativitás meg önmagában csak üres keret, ami úgyis csak akkor válik majd láthatóvá, érzékelhetővé, ha egyúttal érthetővé is teszük, nyilván a racionalitás által. A tipográfiai probléma tehát az, melyik a teli és melyik az üres betű?

akció, ráció, **kreáció**
action, rationality (apprehension),
creation creative process

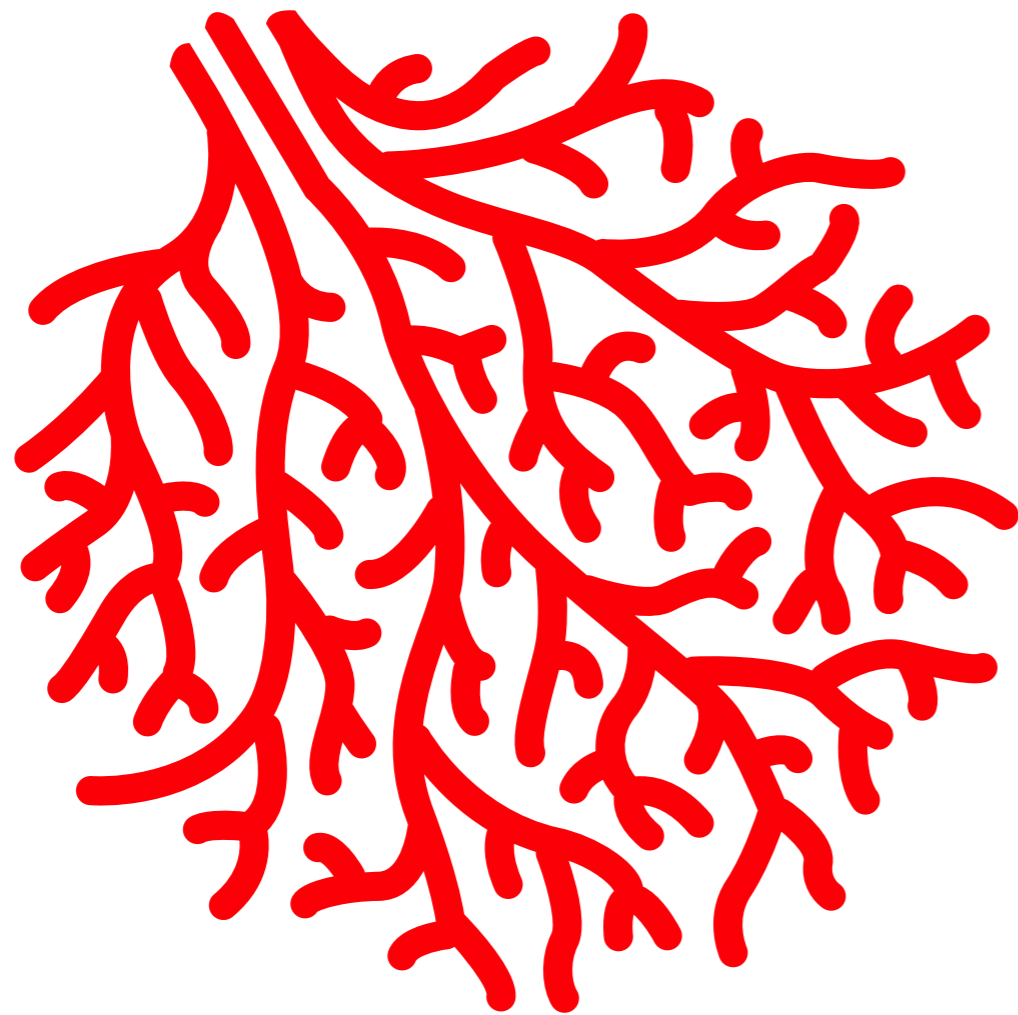
Etimológiai közelítés, magyarul-angolul-latinul: a KREációnak a semmiből létrehozott akciót mondhatjuk. Ha nem istenek vagyunk, akkor persze inkább úgy korrekt, hogy a számunkra rejtett

dolgokból formázgatunk valamit, ami viszont a formázgatásunk hatására láthatóvá válik (releváció). Azért láthatjuk, mert értelmesen befogadható.

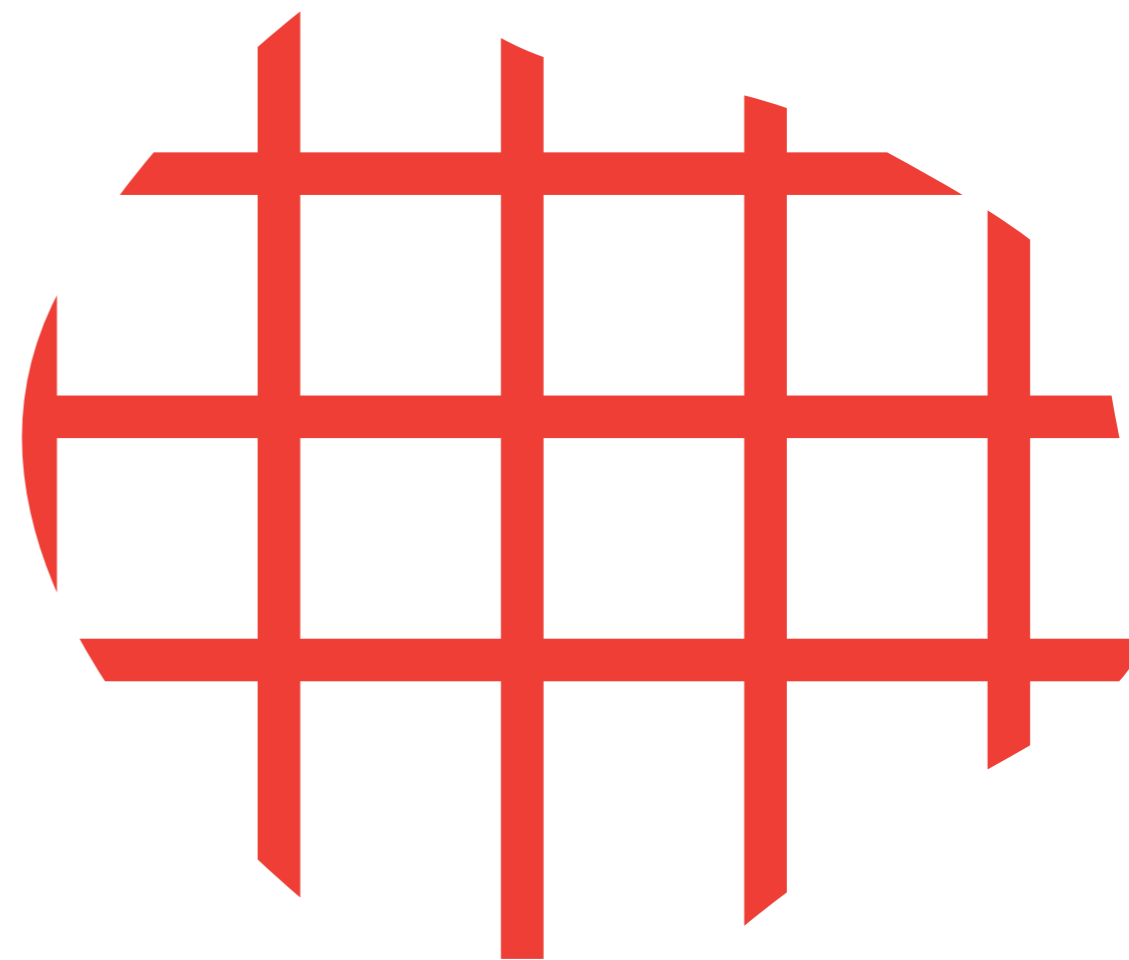

a Kreátor tehát valami értelmes, élő lény, aki világokat teremt. Azért a többszám, mert az egyik világ nem biztos, hogy tud a másikról. Mondhatjuk

egy világnak is, de a “több világ” azt érezteti, a kreativitás/kreáció több, sok megoldást is ismerhet. A teremtmény nem tudja, hány variációja lehetséges.

Időzzünk el egy pillanatra egy problémánál, amit szerves-szervetlennek is hívhatunk: a teremtőt mint élő organikus mintázatnak, teremtményét pedig elvont, négyzetrácsos mintázatnak mutatva. Mintha a teremtő mindig "szerveesebb" lenne teremtettségénél. Ha a teremtett

is teremt valamit, ez a hierarchia továbböröklődik. Az organikusok variabilitása a négyzetrácsosok nézőpontjából "istenien titokzatosan összetett, átláthatatlan". De amiről értelmesen beszélünk, az legyen tiszta, mint a kockás lap!

Hol jó embernek lenni? Társadalmi vonatkozások: mennyire vagyunk szervezettek? Az alulszervezettség és a túlszervezettség sem jó. Sem az, amikor közösségek csak teremtő erőkre

vannak utalva, sem az, amikor a hideg és arctalan intellektus diktál, mint a disztópiákban, zsarnokságokban. E két szélső helyzet között virágzik a művelődés, a kultúra.

Rationality and Creativity:

Human Concepts and Standardized Approaches to Cognition.

“A kutya, mialatt egy öreg fakanalat rágcsál, az eltűnt idő nyomait kutatja, mégsem juthat az eszébe Marcel Proust.”

“While a dog is chewing an old wooden spoon full of flavours, searching the traces of lost times, still he can not think of Marcel Proust.”

Mire jók a fogalmi közelítések?
Használhatóságuk korlátozott: nem jeleníthetők meg pontosan, illetve lehet, hogy épp az, aki pontosabban képes érzékelni, kevésbé képes beszámolni erről – a régi fakanalat elrágcsáló kutya azt sem tudja, létezik fogalmi

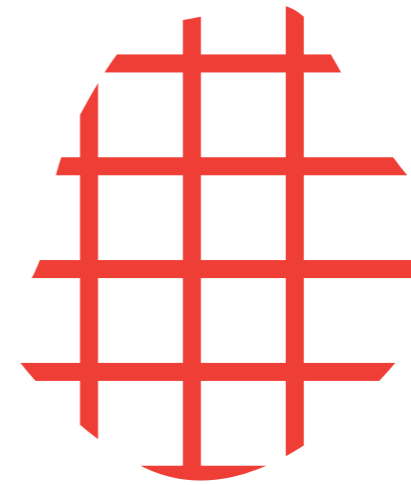
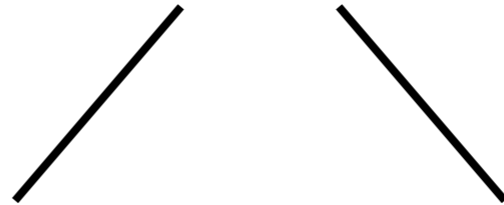
gondolkodás, de ha el tudná mesélni, milyen egyszerre érezni-szagolni valaha volt pörkölteket, lekvárok, tészták és levesek ízeit, az nagy dolog lenne, és szimbolista kutyaköltők vezetnék a bestsellereket.

organic

intuitive
impulsive
faster than itself
mysterious

idea/concept

inorganic

systematic
deductive
step by step
secure

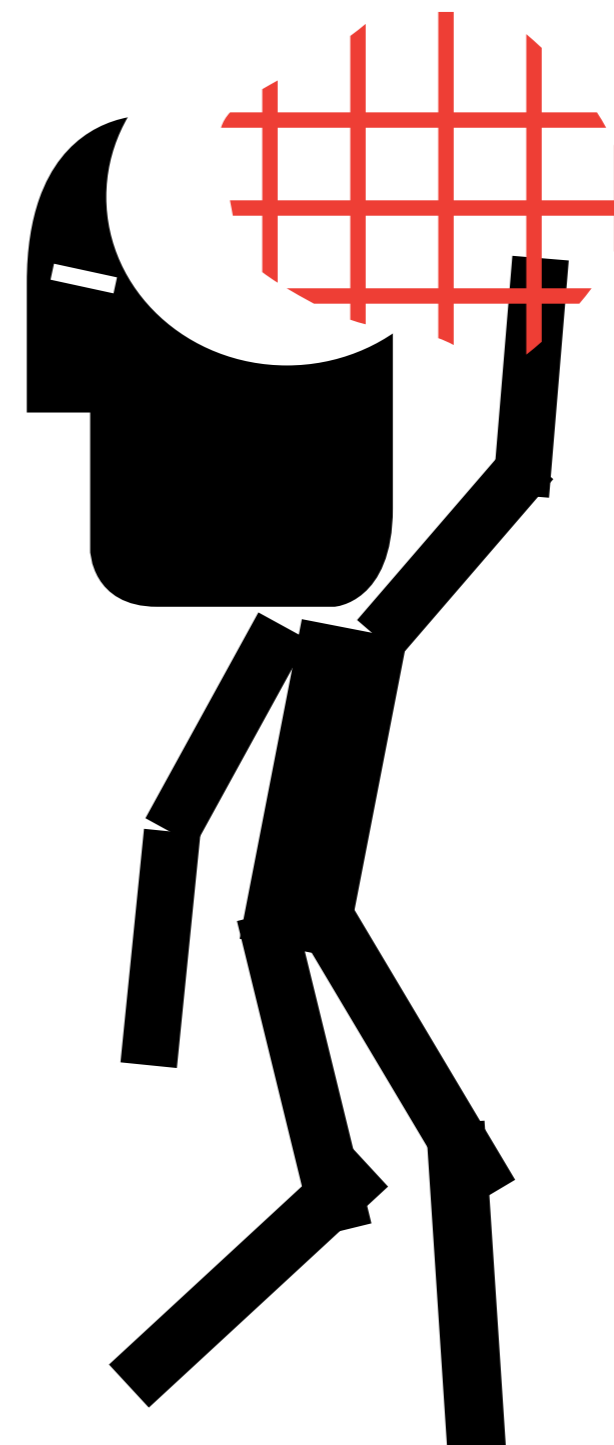
Tulajdonságpárok: az organikus elme a “saját maga számára is túl gyors”: önmaga számára is titok, mik az indítékai, hogyan rakja össze a koncepcióját. Miért épp így? A másik oldalon a dedukció pedig nyilván

a lekövethetőségre, a tudományos módszerre alapít, így van esély a konszenzusra. Ha nincsenek e tulajdonságpárok, nem jöhetett volna létre ez a tanulmány :)

Ez mind szép, de akkor ezek szerint az elme egy paradox együttélés terepe, mivel egy szerves dologba akarok bepakolni egy szervetlent, egy kockás mintázatot egy organikussal akarok illeszteni?

Leíró nyelvünk szükségszerűen töredékes, avagy Szent Pál írja, látásunk homályos. Ez a szerves-szervetlen probléma minden bajunk forrása.

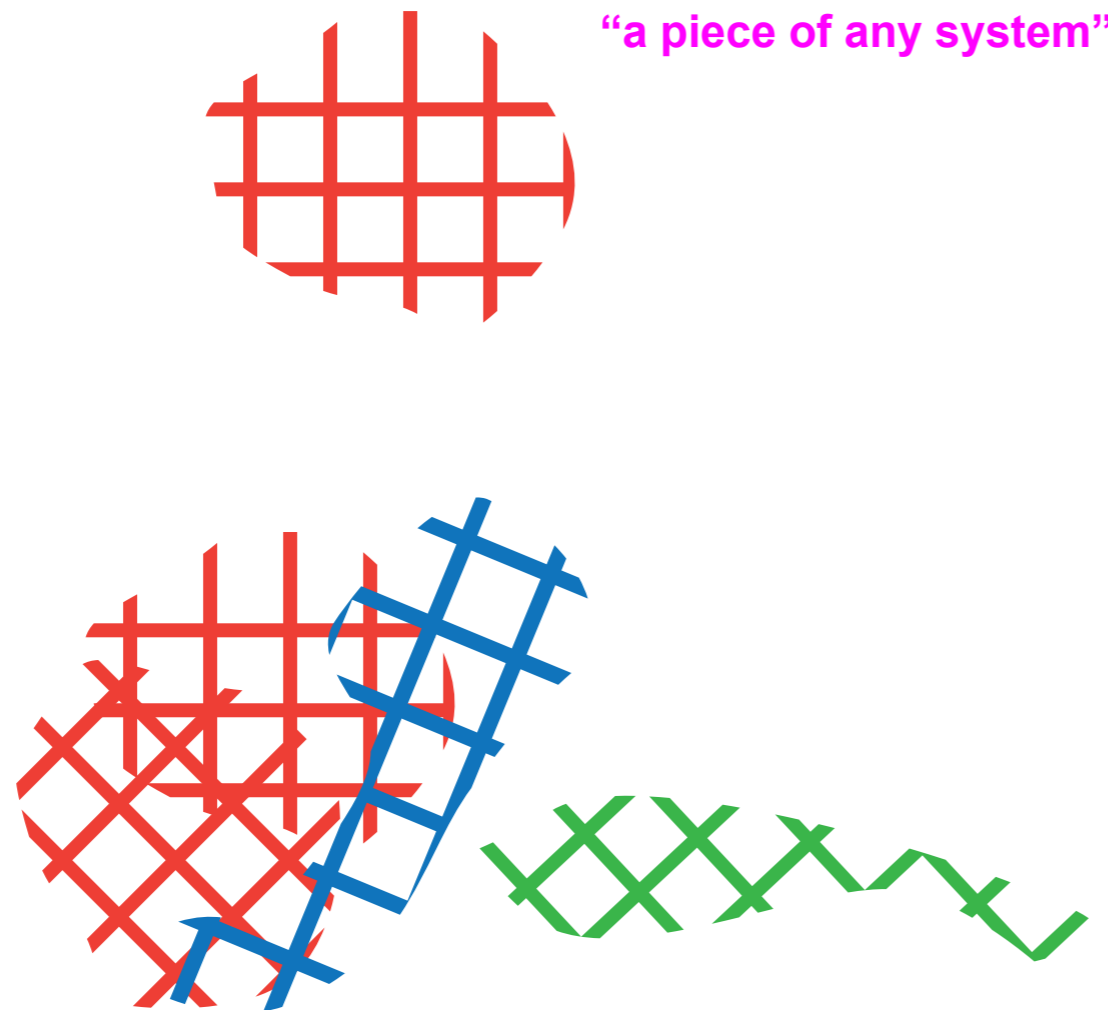
Illetve, ez inspirál alkotásra, mintha egy szervetlenségében harmónikus lényt, rendszert, világot lenne jó létrehozni. "Itt a teremtés, add tovább!" Alighanem nem mi vagyunk, akiknek a legjobban áll a deduktív viselkedés: mintha a kibervilágra lenne szabva ez a ruha.

Milyen a teremtő elme tehát? “Legyen világosság” helyett “Legyen rendszer“-t mond. A teremtés nem maga a rendszeralkotás: inkább a szerves-szervetlen átváltozásban mutatkozik meg. Azaz, a dolgok leírása, mint pl. egy ilyen prezi elkészítése csupán

egy munka, hanem a dolgok teremtő jellege abban érhető tetten, hogy olyan, mintha “műfajváltás” is történne munka közben, mintha a szervesen rendezett gondolatok szervetlenné “kristályosodnának”.

**it must be a system
("Let there be system!")**

Új szabályok beiktatásával új rendszer hozható létre, ilyen minden startup.

A Logika beenged egy picit az Anarchiából.

a Kreativitás teremt utakat, a Logika pedig a szabványosító, jóváhagyó – aki járja az utakat. Első a Kreativitás, második a Logika.

By adding new rules, you can create a new system, all start-ups are like that.

The Logic admits a bit from Anarchy.

Creativity creates paths, and Logic is the standard maker, approving - who is walking on the right paths.

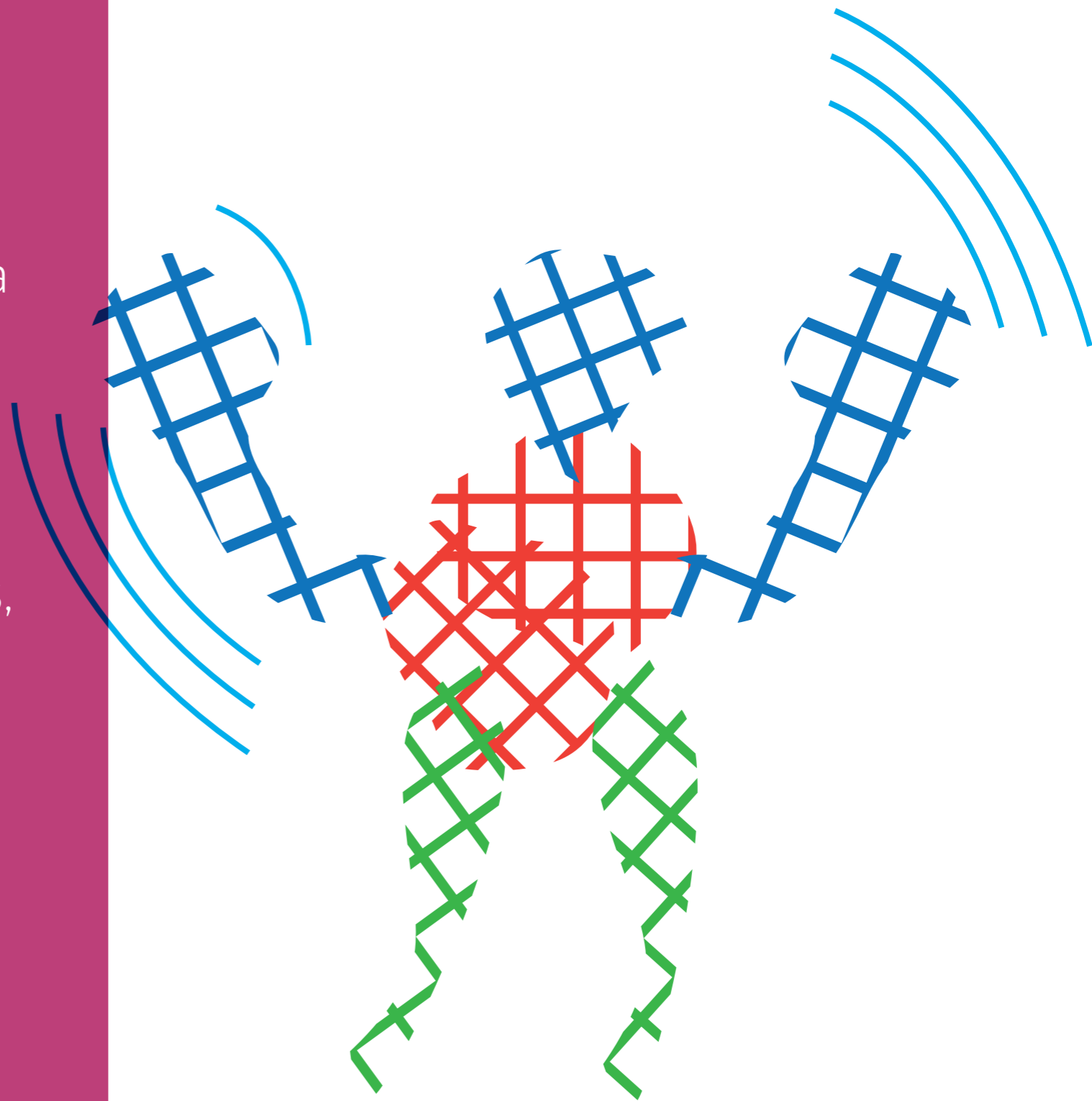
First comes Creativity, Logic is second.

A rendszeralkotás szabályai olyanok, amit az alkotó, mint maga által hozott törvényeket tart be: válogat-leválaszt rendszerdarabkákat, érvényesít vagy

tilt fogalmakat. Így keletkezik egy “új gépezet”.

Az eredmény szemléletváltást igényel:

Ha maradéktalanul meg tudnánk mindent magyarázni, és nem kéne teremtőként, varázslóként feszengeni művünket nézegetve, akkor nem is lenne szükség ezekre a fogalmakra, hogy teremtés, alkotás, hiszen minden elérhető lenne a rendszerek átcsoportosításával. De ez nekünk túl magas. Egyelőre. Ezért kénytelenek vagyunk használni e szavakat, hogy teremtés, művészet, és kénytelenek vagyunk ámulni, gyönyörködni abban, ahogy nem sikerül beszélni erről. Vagy másképp: gyönyörködni, mivel nem sikerülhet beszélni erről. Vagy csak gyönyörködni, hogy nem lehet beszélni.

**“many pieces of systems” –
or ART?**

Illetve, amiől lehet beszélni, az már nem a művészet, hanem a fogalmi gondolkodás, azaz a művészet elmélete. Leíró mód. Új szabályok beiktatásával új rendszer hozható létre, és az már csak a rendszeralkotókon múlik, hogy ezt az új “szobrot” mint tényezőt egy következő rendszer majd megint csak újabb unalmas rácskockaként értelmezze.

**...or a new system / a way
to a system / a method**

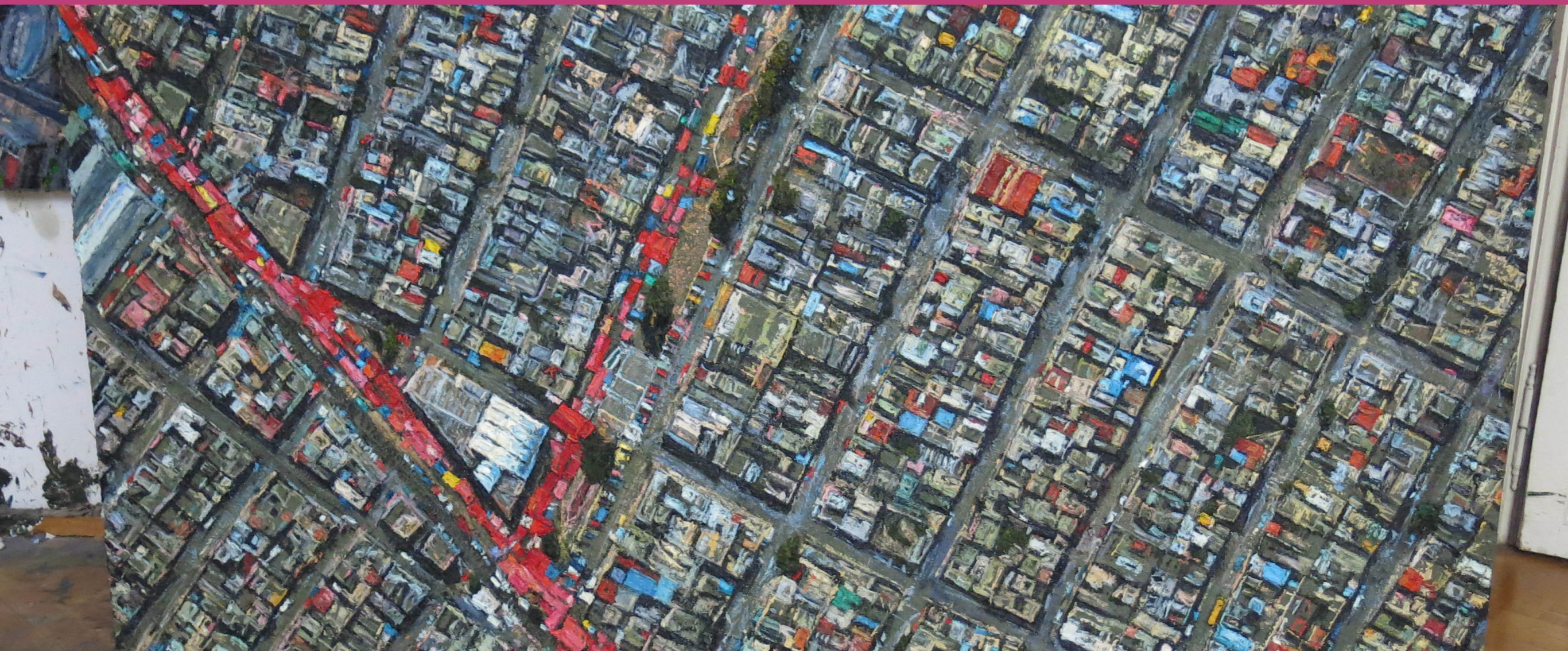
Baranyai Levente domborműszerű olajfestménye egy struktúrát ábrázol, a google maps logikája szerint. Ez az olajfestmény tehát parafrázis, átirat:

egy rendszer, ami újra szubjektív lett, tehát egy vissza-szervesített massa. A festőnek szüksége van Mexikóváros kietlen és furcsa utcaképeire, hogy

Creativity can understand the system of Logic, but it does not work vice versa: even solving equations is a creative process, and if there were no creative minds, nothing would happen.

Logika: 1 jó megoldás van, Kreativitás: sok jó megoldás létezhet.

Tudomány és kreativitás súlypontjai formálják, leképezik a társadalmat: az anarchiától a diktatúráig más-más adag található belőlük a sokféle társadalmi berendezkedésben.

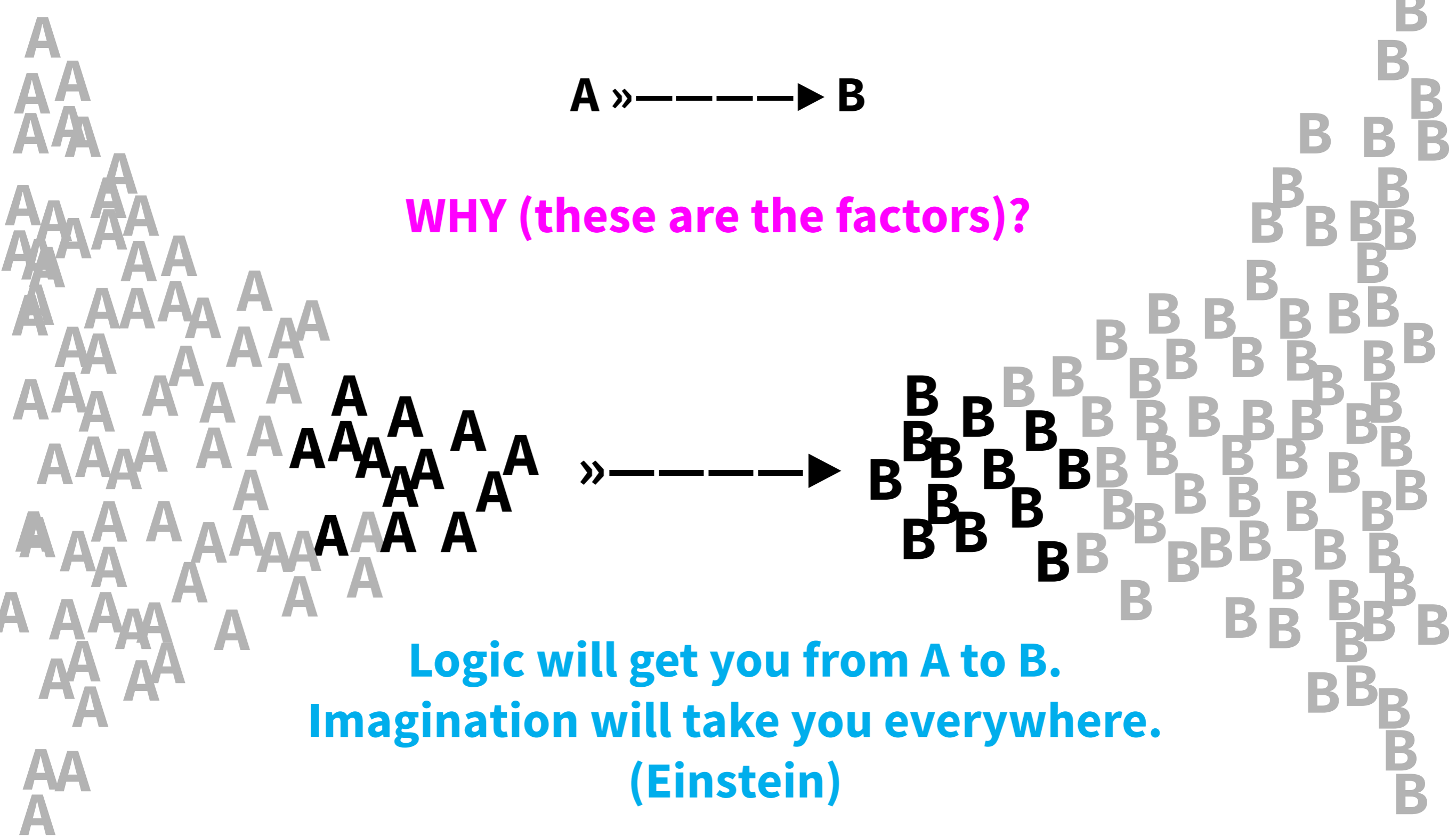
valami sajátosat mutathasson nekünk. Hogy legyen mit szubjektíválnia. Hogy elhelyezhesse a hibáit, ha úgy tetszik. Jókor, jó helyen, jó eszközzel, bravúrosan hibázzon, hogy élvezetes legyen. Vajon ilyenkor a műélvezők a logikát élvezik, azon nevetnek? Látva,

milyen szájalmasak az építmények, a forgalmi dugók, milyen monotonok a városi mintázataink. Vagy a kreativitáson? Hogy mennyire kudarcos és furcsa akár csak megközelíteni is ezt a témát, ábrázolni a strukturált, szétaprózott valóságot.

A »-----▶ B

WHY (these are the factors)?

**Logic will get you from A to B.
Imagination will take you everywhere.
(Einstein)**

A-ból B-be, de melyik A-ból melyik B-be? Ki veszi fel az adatokat?

Logic: there is only one good solution. Creativity: there are many good solutions. Many interpretations.

(we was creative, just to be logical, we created the system)

The emphases of science and creativity form and represent society: one can find a different proportion of each of them in the various kinds of social structures from anarchy to dictatorship.

let there be a system! / Fuck the system!

$$\frac{2XY}{X} = 23Y$$

I LOVE YOU X,
FOREVER, STAY WITH ME
PLS!

WE SHOULD STAY TO!
GETHER, AND HAVE MANY
CHILDREN

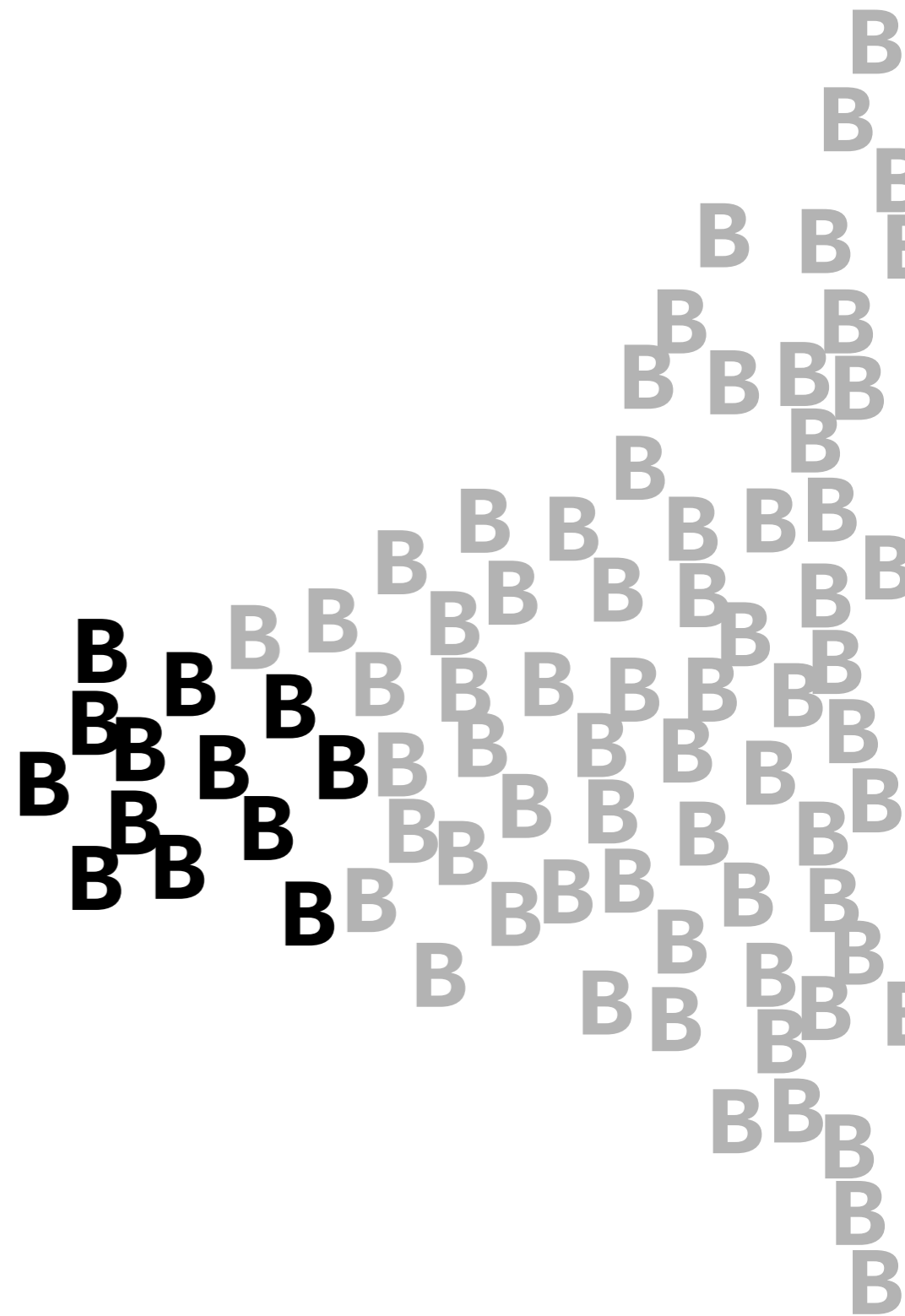
$$\frac{2XY}{X} = 23Y$$

I TRY IT... BUT I
HAVE A SUSPICIOUS
FEELING I NEED MORE

SO NICE SO CRAZY
HERE... STAY TONIGHT

Milyen, ha egy egyenletrendezés drámai körülmények közt zajlik?

startup.....

A-ból B-be? A startupoknál nincs is A.

(bureaucracy)

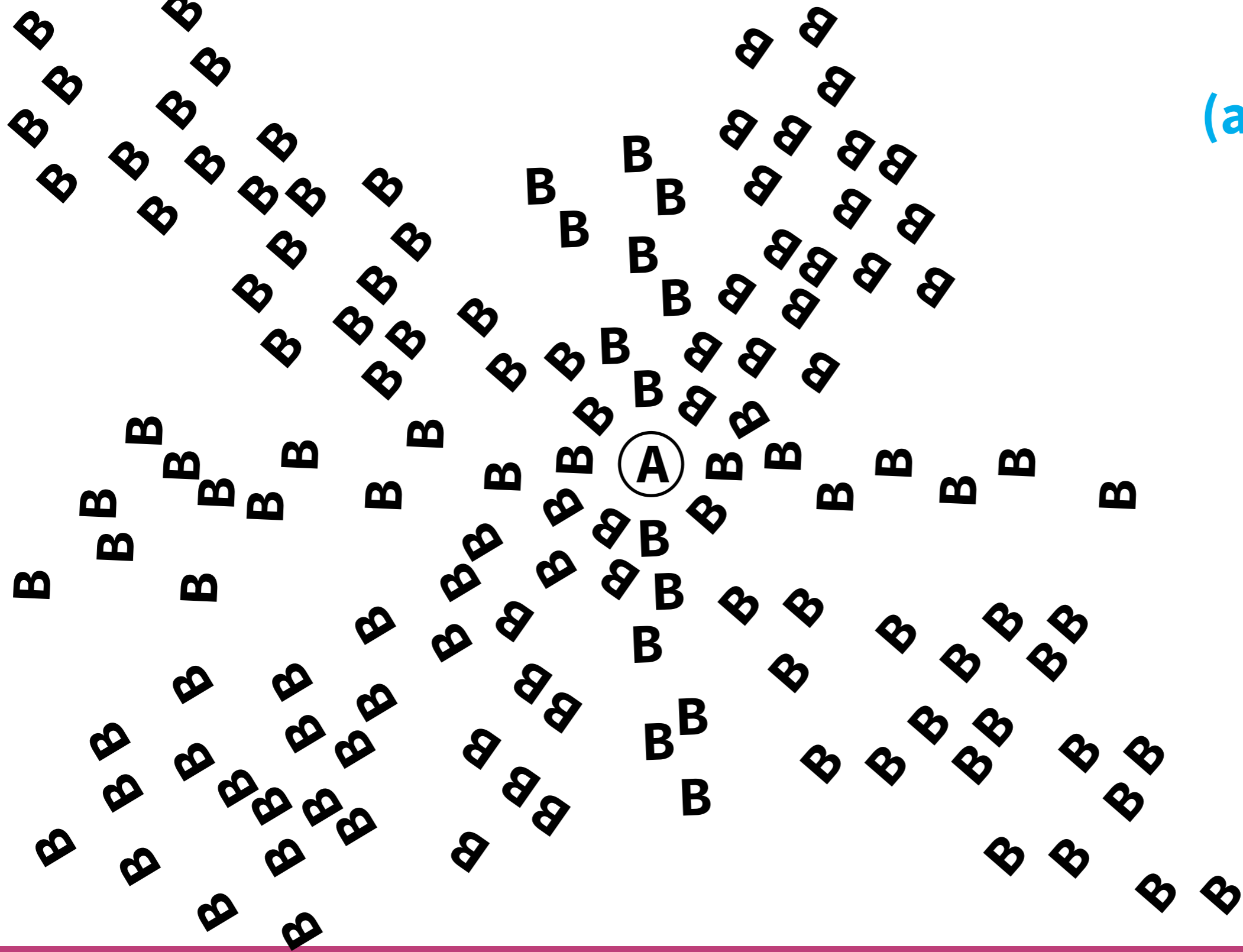
A bürokráciában pedig nincs, vagy nem akaródnak lenni B. Rejtve van.

(paradoxon)

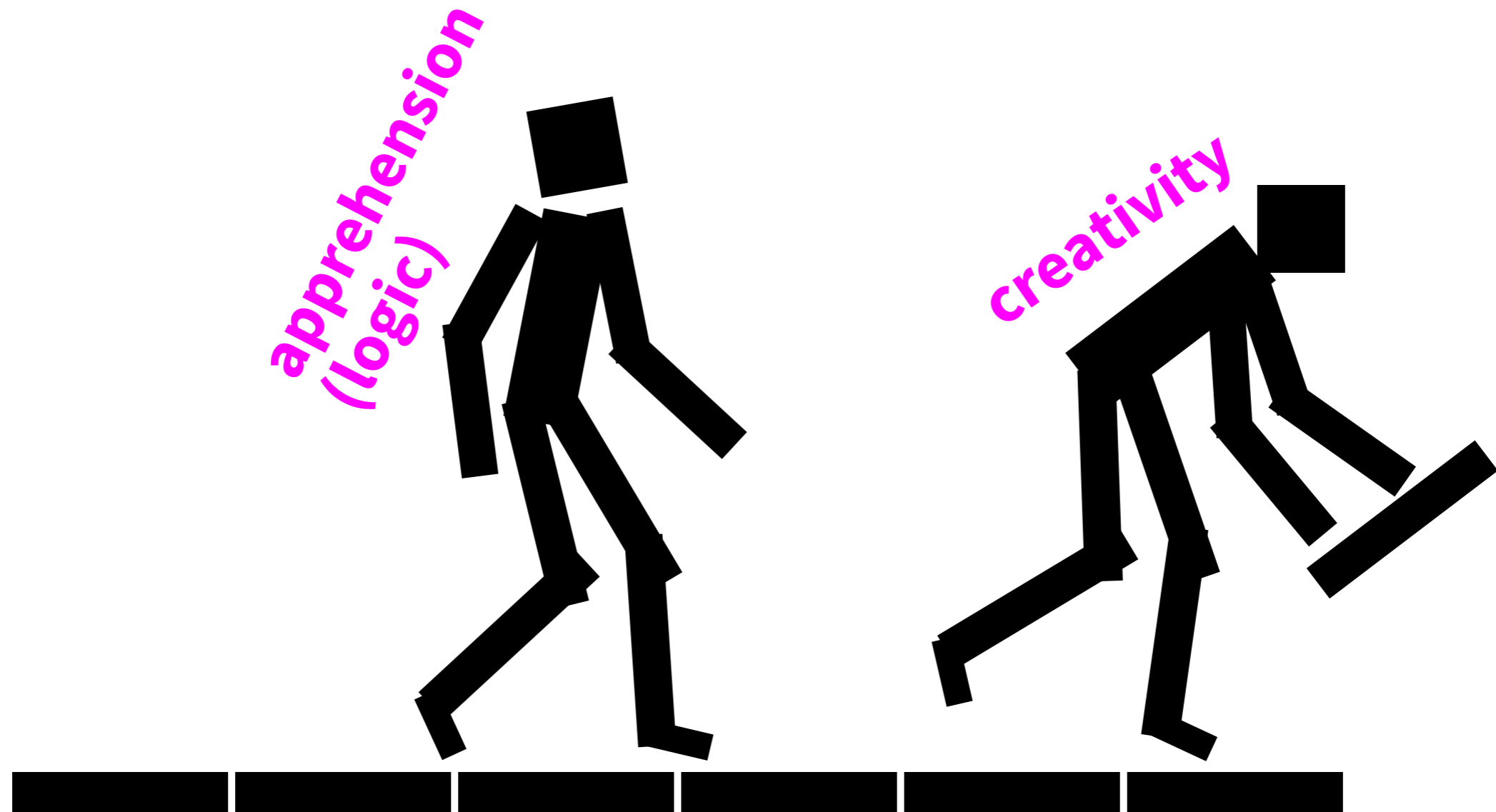

A paradoxonokban, oximoronokban pedig egymásban vannak.

(anarchy)

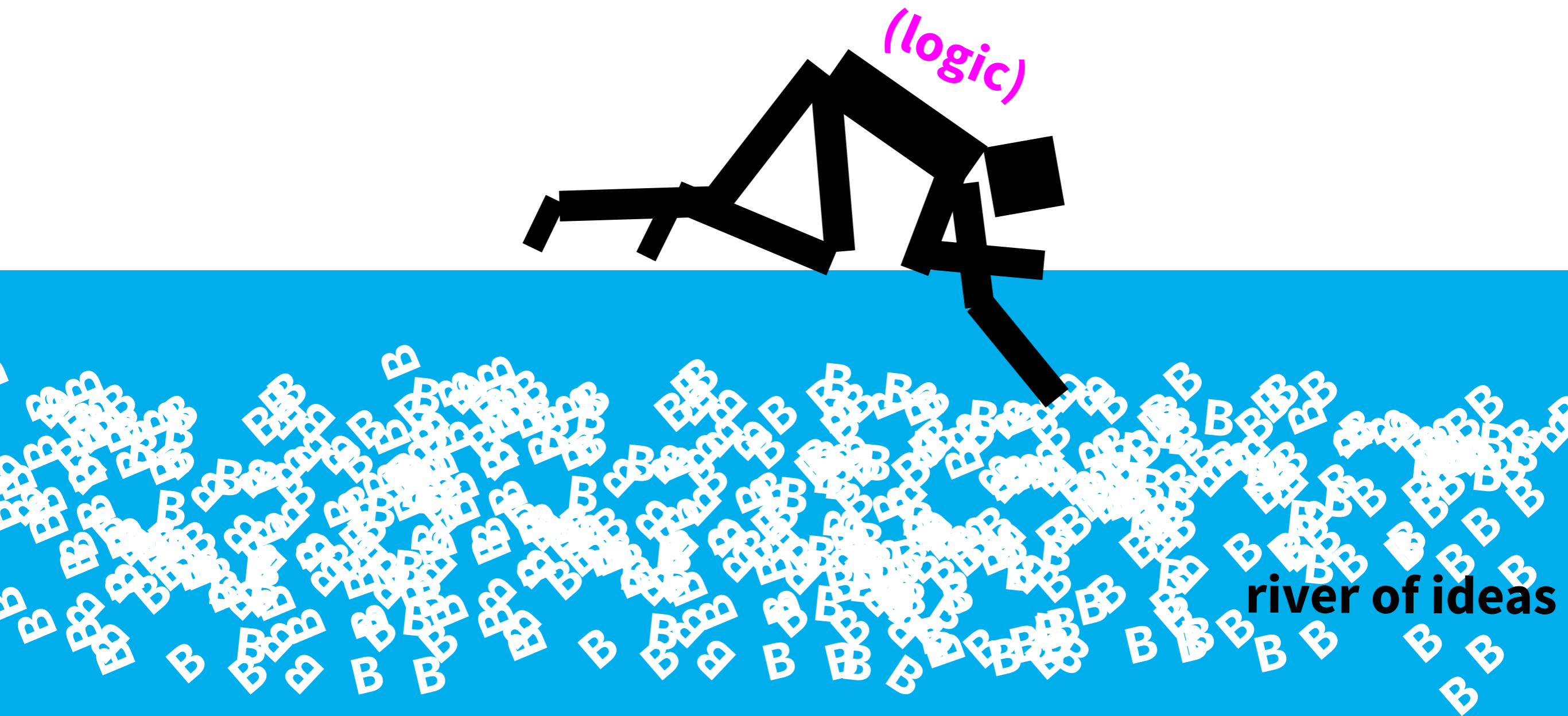
Az anarchiában a B-ben nem lehetünk biztosak.

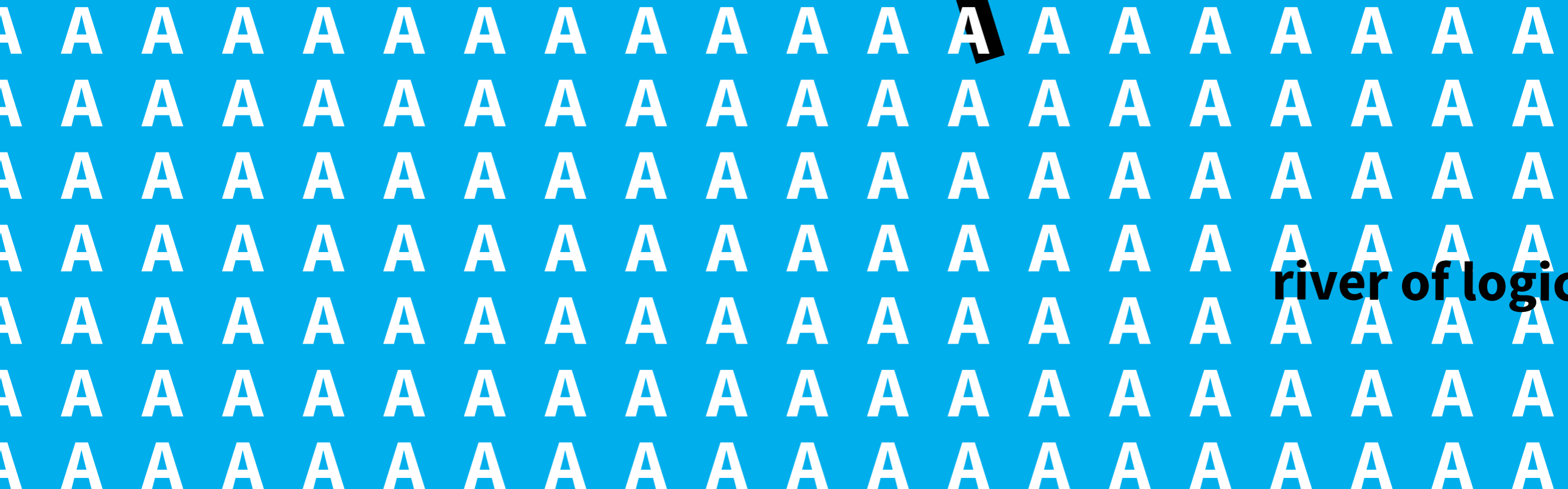
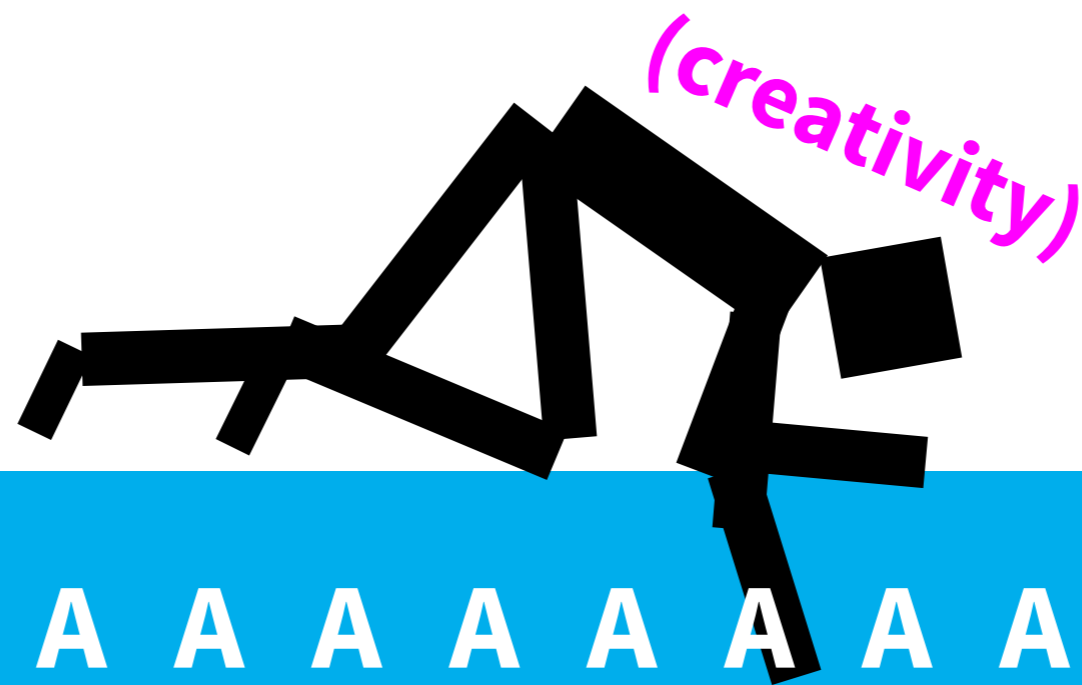
AZ A hozza létre B létezését,
teremt a körülményt. Nem lesz az csak
úgy magától. Az út lerakója határozza

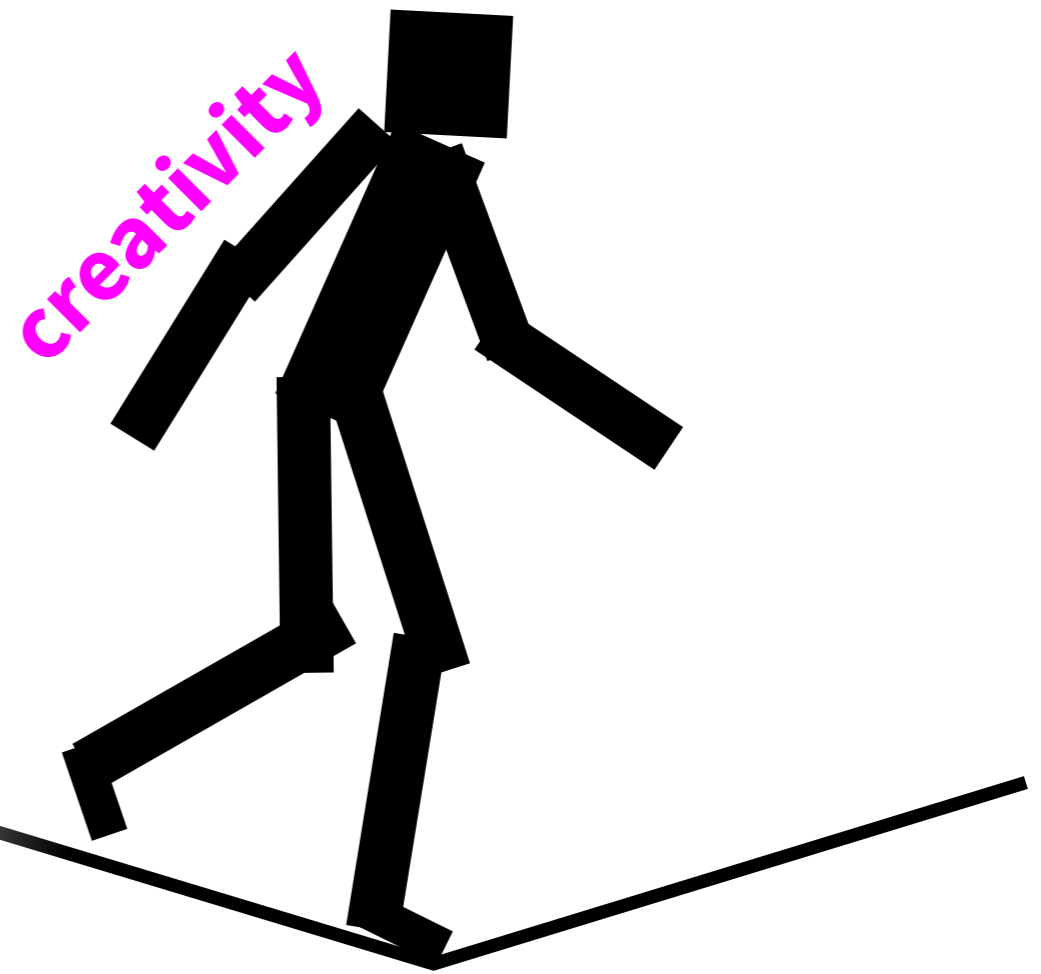
meg az úton haladók "közbeszédét",
vagy a logika fejleszt az utazók, úton
levők nyelvét?

Költői kép, Markó Károly stílusában: a Logika az Anarchia folyójába meríti kezét, és érez valami bizsergést. Beenged egy picit az Anarchiából. De csak picit, nehogy bolonddá tegye.

Költői kép: a Kreativitás a logika Minecraftos folyójába meríti kezét, és érez valami kohéziós erőt. Hagyja, de nem túlságosan, hogy apró vonzerők átrendezzék ötleteit.

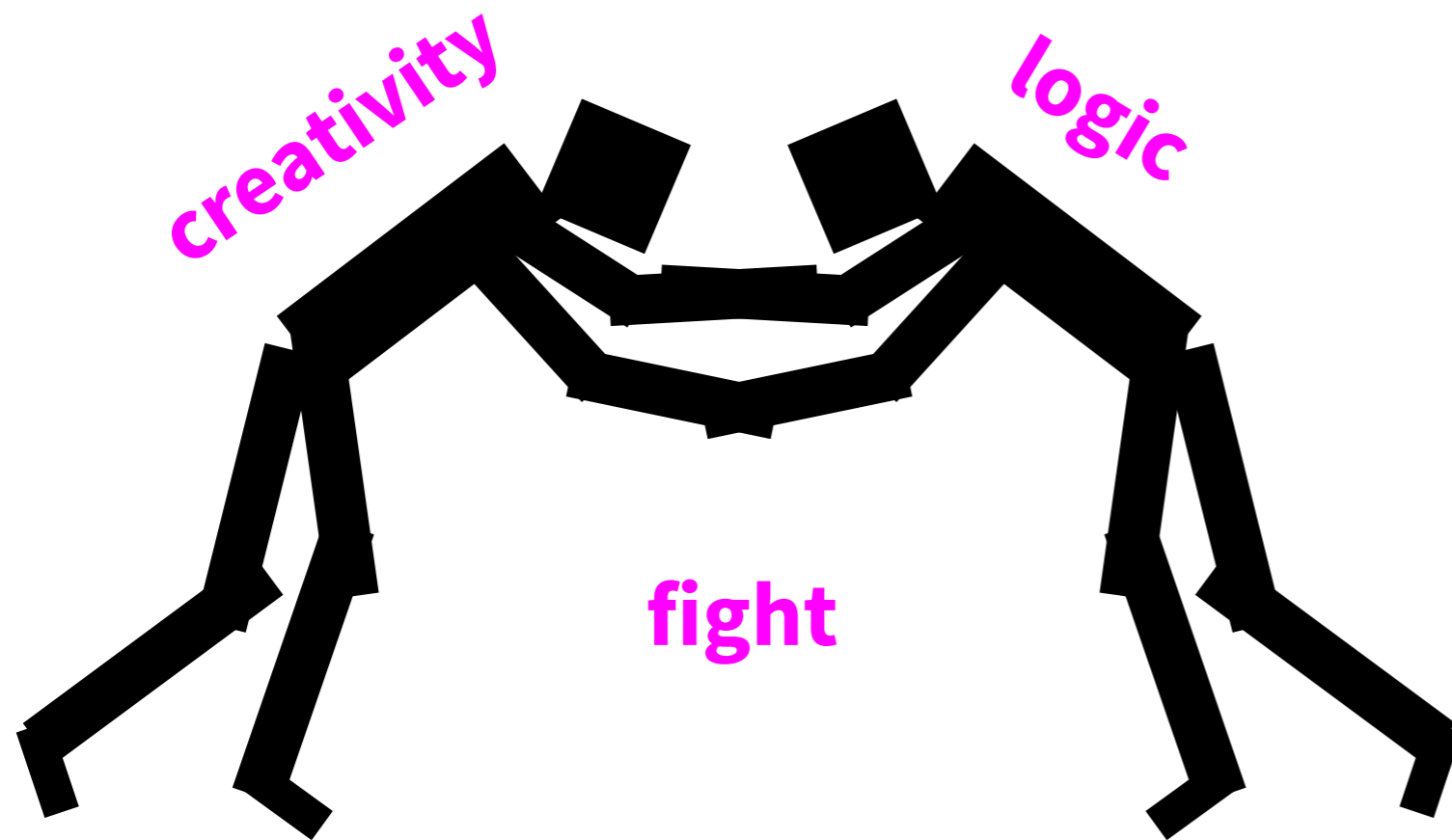

Moravec's paradox: contrary to traditional assumptions, high-level reasoning requires very little computation, but low-level sensorimotor skills require enormous computational resources.

A Logika konstrukció: minél magasabb szintre “mátrixoljuk” a modellt, az elménket annál jobban igénybe veszi, míg az ösztönös mozdulatok

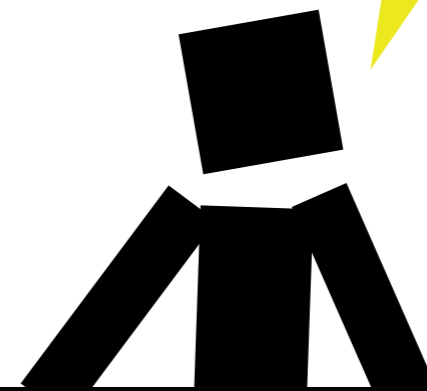
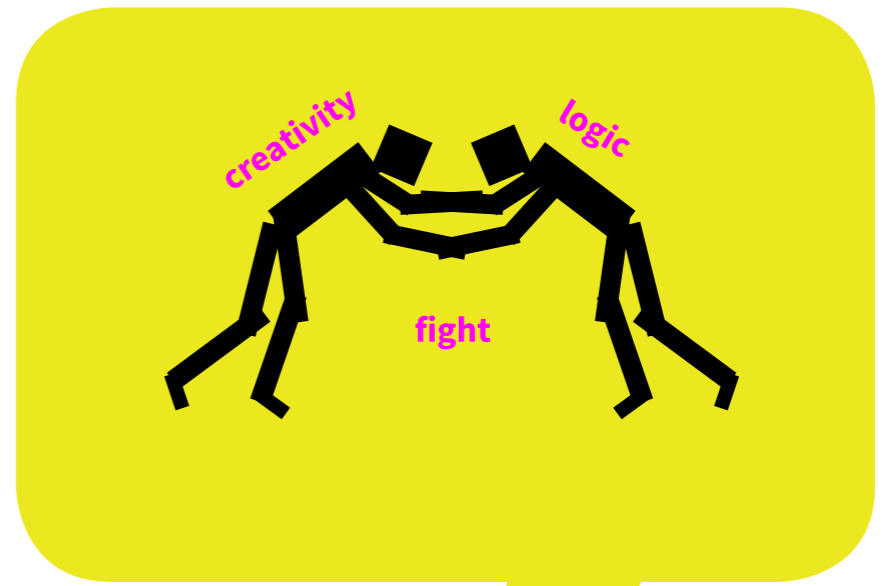
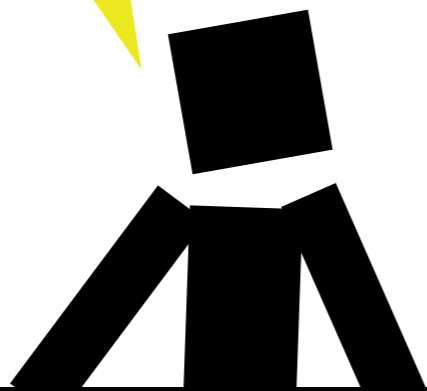
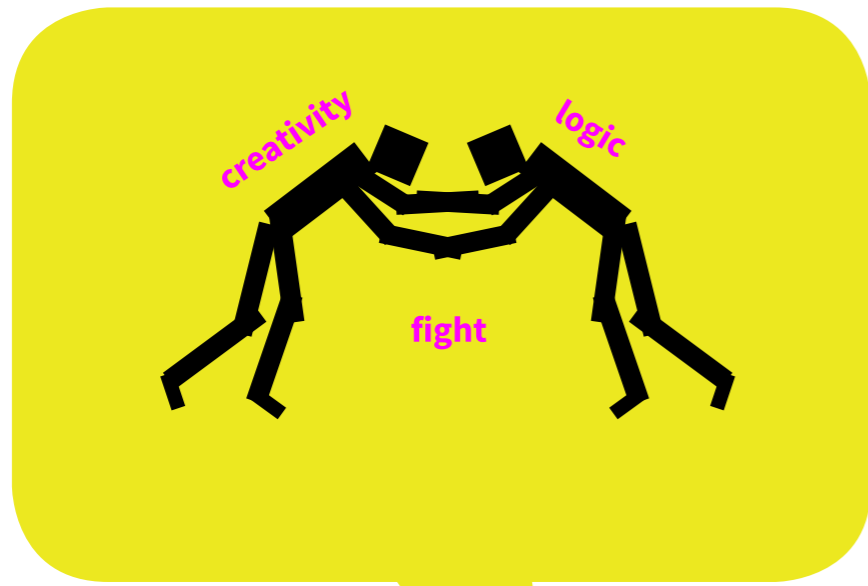
(szenzomotoros mozgások) leírásai a Logika számára válnak végtelenül összetettekké – erről szól a Moravec-paradoxon.

In the area of design Logic and Creativity seems to be independent from each other. But if they can sense each other, they will become beasts. They fight... but a little fight is good!

Logika és kreativitás: Harcostársak. Vajon ez barátságos mérkőzés, vagy csata? Mindenesetre elkerülhetetlennek tűnik.

Ha tetszik, visszacsatolás, ha tetszik, harc... vagy tervezés? Igen, az: minél többen ütköztetik őket, annál edzettebbek lesznek, és ez dicsőségére válik a projekteknek, csapattá kovácsolja a kollégákat.

Köszönöm a figyelmet!
Thanks for Your attention!